

Conf. univ. dr. OANA MIONEL

**TEHNICA PLĂȚILOR
ȘI FINANȚĂRII
INTERNAȚIONALE**

Ediția a III-a, revizuită

**EDITURA UNIVERSITARĂ
București, 2014**

CUPRINS

LISTĂ FIGURI	10
LISTĂ TABELE	12
CUVÂNT ÎNAINTE	13
CAPITOLUL 1. CONCEPTE CHEIE PRIVIND PLĂȚILE ȘI FINANȚAREA AFACERILOR INTERNAȚIONALE	15
1.1. Importanța plăților în relațiile economice internaționale	15
1.1.1. Noțiunea de plăți internaționale	17
1.1.2. Monedele, valutele și devizele	18
1.1.3. Părțile implicate în plățile internaționale.....	30
1.1.3.1. Cumpărătorul/importatorul.....	32
1.1.3.2. Vânzătorul/exportatorul	33
1.2. Finanțarea afacerilor internaționale	34
1.2.1. Prezentarea conceptelor de finanțare și finanțare internațională	34
1.2.2. Finanțarea afacerilor	35
1.2.3. Intermediarii financiari.....	39
1.2.3.1. Instituțiile financiare internaționale.....	39
1.2.3.2. Instituțiile de depozitare.....	44
1.2.3.3. Instituțiile non-depozitare	45
1.2.3.4. Agențiile guvernamentale de intermediere	52
CAPITOLUL 2. BALANȚA DE PLĂȚI EXTERNE	54
2.1. Prezentarea conceptului de balanță de plăți externe.....	54
2.2. Structura balanței de plăți externe	58
2.2.1. Contul curent	58

2.2.2.	Contul de capital și financiar.....	60
2.2.3.	Erorile și omisiunile.....	62
2.3.	Dezechilibrul balanței de plăți externe	63
2.3.1.	Factorii care dezechilibrează balanța de plăți externe.....	63
2.3.2.	Măsuri privind echilibrarea balanței de plăți externe.....	66
CAPITOLUL 3. INSTRUMENTE DE PLATĂ UTILIZATE ÎN		
TRANZACȚIILE INTERNAȚIONALE		
		68
3.1.	Cecul	68
3.1.1.	Definiție, elemente esențiale și clauze facultative	68
3.1.2.	Tipologizarea cecurilor	71
3.1.3.	Operațiuni privind cecurile	74
3.1.4.	Riscurile utilizării cecurilor	77
3.2.	Cambia	78
3.2.1.	Definiție, elemente esențiale și elemente facultative.....	78
3.2.2.	Tipuri de cambii	80
3.2.3.	Operațiuni cu cambii	81
3.2.4.	Funcțiile cambiei	86
3.3.	Biletul la ordin	87
3.4.	Ordinul de plată.....	88
CAPITOLUL 4. PLĂȚILE ELECTRONICE		
		90
4.1.	Privire de ansamblu asupra plăților electronice.....	90
4.2.	Instrumente de plată electronică.....	92
4.2.1.	Cardul bancar.....	92
4.2.2.	Ordinul de plată electronic.....	95
4.2.3.	Cecul electronic.....	96
4.3.	Sisteme de transferuri electronice de fonduri	97
4.3.1.	Plăți interbancare.....	97
4.3.1.1.	SWIFT.....	97
4.3.1.2.	TARGET 2.....	101
4.3.2.	Plăți între persoane.....	102
4.3.2.1.	Western Union.....	102

4.3.2.2. MoneyGram	104
4.4. Semnătura electronică.....	105
4.5 Electronic banking și Internet banking.....	107

CAPITOLUL 5. MODALITĂȚI DE PLATĂ UTILIZATE ÎN TRANZACȚIILE INTERNAȚIONALE 114

5.1. Acreditivul documentar	114
5.1.1. Definiția și caracteristicile acreditivului documentar	114
5.1.2. Părțile implicate în derularea acreditivului documentar	116
5.2.3. Contractele și mecanismul derulării acreditivului documentar	118
5.3.4. Tipuri de acreditive documentare	121
5.3.5. Documentele utilizate în plata acreditivului documentar	130
5.3.6. Avantajele și dezavantajele utilizării acreditivului documentar	133
5.2. Incasso-ul documentar.....	135
5.2.1. Definiția și caracteristicile incassoului documentar	135
5.2.2. Părțile implicate în derularea incassoului documentar	136
5.2.3. Mecanismul de derulare a incassoului documentar	138
5.2.4. Avantajele și dezavantajele utilizării incassoului documentar	140

CAPITOLUL 6. TEHNICI DE FINANȚARE PE TERMEN SCURT 142

6.1. Creditele de prefinanțare	144
6.2. Creditele de export	146
6.3. Liniile de credit.....	151
6.4. Creditele pentru finanțarea cheltuielilor și stocurilor temporare/sezoniere.....	153
6.5. Creditele globale de exploatare.....	156

CAPITOLUL 7. TEHNICI DE FINANȚARE PE TERMEN MEDIU ȘI LUNG	157
7.1. Tehnici clasice de finanțare	159
7.1.1. Creditul furnizor	159
7.1.2. Creditul cumpărător	164
7.2. Tehnici moderne de finanțare	167
7.2.1. Creditul consorțial	167
7.2.2. Creditul revolving	171
7.2.3. Cofinanțarea	174
CAPITOLUL 8. TEHNICI SPECIALE DE FINANȚARE	179
8.1. Forfetarea	179
8.1.1. Prezentarea conceptului de forfetare	179
8.1.2. Formele ofertei de forfetare	181
8.1.3. Avantajele și dezavantajele operațiunii de forfetare	183
8.1.4. Mecanismul derulării operațiunii de forfetare în cadrul contractelor cu plata prin cambie avalizată	184
8.2. Factoringul	186
8.2.1. Prezentarea conceptului de factoring	186
8.2.2. Tipuri de factoring	187
8.2.3. Avantajele și dezavantajele operațiunii de factoring	189
8.2.4. Mecanismul derulării operațiunii de factoring	191
8.3. Leasingul	193
8.3.1. Caracterizarea leasingului	193
8.3.1.1. Definiția leasingului și a contractului de leasing	193
8.3.1.2. Elementele leasingului	194
8.3.2. Tipuri de leasing	196
8.3.3. Beneficiile operațiunii de leasing	199
8.3.4. Mecanismul derulării operațiunii de leasing	200
CAPITOLUL 9. FINANȚAREA PE EUROPIETE	205
9.1. Piața eurovalutelor	206
9.1.1. Conceptele de eurovalută și piață eurovalutară	206

9.1.2. Originea pieței eurovalutelor	209
9.1.3. Rata dobânzii la eurovalute	210
9.1.4. Avantajele și dezavantajele pieței eurovalutelor.....	211
9.2. Piața euroobligațiunilor.....	212
9.2.1. Noțiuni de bază: obligațiuni, obligațiuni internaționale, euroobligațiuni.....	212
9.2.2. Structura și mecanismul pieței.....	214
9.2.3. Caracteristici esențiale ale euroobligațiunilor.....	217
9.2.4. Avantajele și dezavantajele euroobligațiunilor	218
9.3. Piața euroacțiunilor.....	219
9.3.1. Caracterizare generală	219
9.3.2. Mecanismul de lansare.....	220
APLICAȚII	222

LISTĂ FIGURI

Fig. 1. Forma banilor.....	21
Fig. 2. Finanțarea directă și finanțarea indirectă.....	36
Fig. 3. Tendința ciclului economiilor naționale	64
Fig. 4. Schema circulației unui cec.....	71
Fig. 5. Părțile implicate în circuitul cambiei.....	78
Fig. 6. Codul CVV2	93
Fig. 7. Codul CVC2	94
Fig. 8. Contractele apărute în tranzacția de acreditiv.....	119
Fig. 9. Mecanismul derulării acreditivului documentar ..	120
Fig. 10. Mecanismul derulării acreditivului back-to-back	130
Fig. 11. Derularea contractului internațional prin incasso documentar.....	140
Fig. 12. Mecanismul derulării creditului pe bază de warant.....	147
Fig. 13. Mecanismul creditului de scont.....	149
Fig. 14. Tehnici de finanțare pe termen mediu și lung.....	158
Fig. 15. Mecanismul derulării creditului furnizor.	163
Fig. 16. Mecanismul derulării creditului cumpărător.....	166
Fig. 17. Mecanismul derulării creditului consorțial.....	169
Fig. 18. Mecanismul derulării operațiunii de forfetare.....	185
Fig. 19. Mecanismul derulării operațiunii de factoring intern	191
Fig. 20. Mecanismul derulării factoringului interna- țional.....	192
Fig. 21. Contractele încheiate în vederea desfășurării operațiunii de leasing.....	194

Fig. 22. Ofertă de preț de la furnizor către societatea de leasing	202
Fig. 23. Mecanismul derulării operațiunii de leasing	204
Fig. 24. Eurovalutele și piața eurovalutelor	207
Fig. 25. Emisiunea de obligațiuni străine și euro-obligațiuni.....	214
Fig. 26. Mecanismul emisiunii de euroobligațiuni	216

LISTĂ TABELE

Tab. 1. Cele mai tranzacționate valute	24
Tab. 2: Cursul de cumpărare și cursul de vânzare	25
Tab. 3. Avantajele și dezavantajele finanțării externe indirecte (credit bancar).....	37
Tab. 4. Avantajele și dezavantajele surselor interne de finanțare.....	38
Tab. 5. Înregistrarea operațiunilor în balanța de plăți externe...	56
Tab. 6. Structura contului curent	59
Tab. 7. Structura contului de capital și financiar	61
Tab. 8. Transfer bancar SWIFT prin Banca Bancpost.....	99
Tab. 9. Serviciile de internet banking oferite de primele 10 bănci din România	110
Tab. 10. Acordarea creditului de scont la Banca Transilvania..	150
Tab. 11. BCR - Credit pentru finanțarea cheltuielilor și stocurilor temporare/ sezoniere.....	154
Tab. 12. Caracteristicile poliței de asigurare a creditelor de export.....	161
Tab. 13. Caracteristicile poliței de asigurare.....	165
Tab. 14. Diferențe între scontare și forfetare.....	180
Tab. 15. Caracteristicile obligațiunilor domestice, străine și euroobligațiuni.....	212

CUVÂNT ÎNAINTE

Tendențele și mutațiile de pe piețele financiare internaționale ne demonstrează că, la început de secol XXI, tehnicile și instrumentele financiare au fost adaptate la cerințele complexe ale participanților la economia electronică.

Astfel, această carte a fost concepută pentru a oferi o privire generală asupra tehnicilor de plată și a celor de finanțare pe termen scurt, mediu și lung. Lucrarea se adresează în primul rând studenților de la Facultatea de Relații Economice Internaționale, dar și altor cititori interesați de instrumentele de plată, modalitățile de plată și tehnicile de finanțare.

Lucrarea prezintă noțiuni de bază pentru tehnica plăților și finanțării internaționale. În realizarea acestei cărți am pornit de la importanța plăților și finanțării în relațiile economice internaționale, am creionat rolului balanței de plăți externe în economie, am continuat cu instrumentele și modalitățile de plată pe suport de hârtie și electronic, și am încheiat cu finanțarea afacerilor internaționale.

Lucrarea este structurată pe nouă capitole, toate capitolele sunt redactate într-un stil accesibil studenților și altor cititori, însă cu precizări clare asupra tuturor termenilor de specialitate utilizați în relațiile economice internaționale.

La sfârșitul cărții există o secțiune, care se adresează în primul rând studenților, *teme de lucru* formulate pe baza subiectelor prezentate în cele nouă capitole, teme pe care studenții vor fi capabili să le rezolve pe parcurs ce studiază lucrarea.

Autorul

CAPITOLUL 1

CONCEPTE CHEIE PRIVIND PLĂȚILE ȘI FINANȚAREA AFACERILOR INTERNAȚIONALE

1.1. Importanța plăților în relațiile economice internaționale

La nivelul economiei mondiale, în fiecare zi au loc foarte multe tranzacții între actorii economici. Într-o economie de piață, cu un sistem financiar modern, bunurile, serviciile și chiar instrumentele financiare cumpărate sunt plătite utilizând banii indiferent de forma în care aceștia există: valute, depozite bancare sau credite.

Utilizarea și derularea plăților la nivel internațional reprezintă elementele cheie care stau la baza desfășurării tranzacțiilor economice încheiate între partenerii din diferite țări. Modul în care sunt utilizate și derulate plățile internaționale cade în sarcina băncii centrale din fiecare țară și constituie ceea ce se numește *funcția de monitorizare*. *Funcția de monitorizare* a sistemelor de plăți este o funcție relativ nouă și presupune supravegherea funcționării sigure și eficiente a *sistemelor de plăți* și a *sistemelor de decontare* a operațiunilor cu instrumente financiare pentru asigurarea și menținerea stabilității financiare.

Sistemul de plată include o serie de reguli, instituții și mecanisme tehnice care asigură transferul de bani între parteneri și este o parte integrantă a sistemului monetar dintr-o economie de piață. Astfel, siguranța și eficiența operațiunilor sunt de interes atât pentru participanții la piață, cât și pentru bănci. În plus, buna funcționare a sistemului de plăți joacă un rol esențial în dezvoltarea pieței monetare interbancare și a pieței titlurilor de valoare¹.

La nivel internațional au fost adoptate standarde aplicabile sistemelor de plăți, sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare și instrumentelor de plată²:

a) Standarde aplicabile sistemelor de plăți:

- *Core principles for systemically important payment system* (Banca Reglementelor Internaționale, 2001);

- *Committee on Payment and Settlement System* (Banca Reglementelor Internaționale, 2005);

- *Oversight standards for euro retail payment system* (Banca Centrală Europeană, 2003).

b) Standarde aplicabile sistemelor de decontare a operațiunilor cu instrumente financiare:

- *Recommendations for securities settlement system* (2001);

- *Standards for securities clearing and settlement in the European Union* (2004).

¹ Bruce Summers, *The payment system: design, management and supervision*, International Monetary Fund (Publication Services), Washington D.C., 1998, pag. 1-2.

² <http://www.bnro.ro/Monitorizarea-sistemelor-de-plati--3105.aspx>

- c) Standarde aplicabile instrumentelor de plată:
- *Electronic money system security objectives* (Banca Centrală Europeană, 2003);
 - *Oversight framework for card payment schemes – Standards* (Banca Centrală Europeană, 2008).

1.1.1. Noțiunea de plăți internaționale

Diviziunea mondială a muncii a determinat intensificarea comerțului internațional care a avut la rândul său drept urmare sporirea schimburilor de bunuri și servicii între țări. Întregul proces care descrie transferul de bunuri și servicii de la vânzător la cumpărător este consemnat în *contractul de vânzare-cumpărare internațională de mărfuri*.

Contractul de vânzare-cumpărare internațională de mărfuri reprezintă acordul de voință între doi parteneri, având sediile în țări diferite, prin care una dintre părți (exportatorul) se obligă să transfere asupra celeilalte părți (importatorul) proprietatea unui bun al său contra *plății* unui preț.

În general, prin termenul de *plată* se înțelege procesul prin care un debitor achită o datorie unui creditor³. În cazul *plăților internaționale*, procesul de decontare se realizează între parteneri care provin din țări diferite, fiecare țară având propria sa monedă, fapt care determină riscuri valutare majore pentru parteneri. Elementul definitoriu al plăților internaționale este *elementul de extraneitate*.

³ Paul Turner, Diane Wunnicke, *Managing the risk of payment system*, John Wiley&Sons, Hoboken (New Jersey), 2003, pag. 1.

1.1.2. Monedele, valutele și devizele

Monedele

Moneda reprezintă pe de o parte consecința evoluției producției și schimbului de-a lungul timpului, iar pe de altă parte reprezintă acel "bun" acceptat de oameni în plata bunurilor și serviciilor. Moneda este un activ care poate fi *deținut, schimbat, împrumutat, conservat*⁴. Noțiunea de monedă presupune o denumire concretă (dolar, liră, leu, euro) și instituții de emisiune, răspundere și circulație bine definite.

Definirea monedei trece și prin evidențierea funcțiilor sale:

- funcția de evaluare;
- funcția de reglare a schimburilor;
- funcția de instrument de rezervă.

Funcția de evaluare. Moneda este o unitate de cont care servește la măsurarea valorii bunurilor și serviciilor⁵. Valoare bunurilor și serviciilor se exprimă prin prețul lor, în moneda specificată. În plus, moneda ajută la compararea bunurilor între ele, iar stabilitatea monedei este o condiție necesară pentru asigurarea unui schimb echivalent pe piață⁶.

Funcția de reglare a schimburilor. Această funcție mai este cunoscută și sub denumirea de *funcția de intermediar al schimburilor*. Spre deosebire de troc, în cadrul căruia schimbul se efectua pe baza principiului marfă contra

⁴ Dorel Mihai Paraschiv, *Tehnica plăților internaționale*, Editura Economică, București, 2003, pag. 10.

⁵ Jean-Pierre Faugère, *Moneda și politica monetară*, Institutul European pentru Cooperare Cultural-Științifică, Iași 2000, pag. 14.

⁶ Dorel Mihai Paraschiv, *op.cit.*, pag. 22.

marfă, în cadrul schimbului monetar, cel care cedează un bun primește în schimb monedă. În acest caz, se poate afirma că moneda devine un *mijloc de plată*, funcție care rezultă din aceea de intermediar al schimburilor.

Funcția de instrument de rezervă. Alături de metalele prețioase, obiectele de artă, bijuteriile și imobiliarele, moneda reprezintă și ea un instrument de rezervă. Calitatea acestei rezerve depinde de stabilitatea monedei și de calitatea sa ca etalon. În perioadele de inflație galopantă, agenții economici preferă să recurgă la alte forme de active pentru a se proteja de creșterea prețurilor.

Într-o economie, pentru a-și îndeplini funcțiile, banii trebuie să existe în piață într-un anumit volum și structură. Astfel, totalitatea mijloacelor de plată existente în piață (într-o economie) într-o anumită perioadă, formează *masa monetară*. Masa monetară poate fi măsurată (din punct de vedere statistic) cu ajutorul *agregatelor monetare* care nu reprezintă altceva decât un ansamblu omogen de active utilizate ca mijloc de plată. Banca Națională a României propune următoarea structură pentru agregatele monetare⁷:

- *Masa monetară în sens restrâns (M1)* include numerarul în circulație (bancnote și monede), precum și depozitele care pot fi imediat convertibile în numerar sau utilizate pentru plăți prin transfer bancar, denumite depozite overnight;

- *Masa monetară intermediară (M2)* cuprinde masa monetară în sens restrâns (M1), la care se adaugă depozitele cu durata inițială de până la doi ani, inclusiv depozitele rambursabile după notificare la cel mult 3 luni. Definiția M2 reflectă interesul acordat analizei și monito-

⁷ <http://www.bnro.ro/page.aspx?prid=391> (comunicat de presă)

rizării unui agregat monetar care, pe lângă numerar, cuprinde și depozite cu un grad ridicat de lichiditate;

• *Masa monetară în sens larg (M3)* cuprinde masa monetară intermediară (M2), la care se adaugă instrumentele financiare tranzacționabile emise de sectorul instituțiilor monetar-financiare; instrumente ale pieței monetare, în special acțiunile/unitățile fondurilor de piață monetară și împrumuturile din operațiuni *repo* sunt incluse în acest agregat (un grad sporit de lichiditate face ca aceste instrumente să fie substitute pentru depozite).

De-a lungul timpului, în evoluția sa, moneda a cunoscut mai multe faze de dezvoltare. În prezent, cele mai importante monede sunt *moneda fiduciară* și *moneda scripturală*.

Moneda fiduciară reprezintă un înscris sau un titlu de credit emis și pus în circulație de banca de emisiune sub forma unor bani de hârtie; aceștia nu au o valoare materială proprie, ci numai una fictivă, convențională și care îndeplinește numai funcția de mijloc de schimb pe teritoriul statului emitent, putându-se realiza plăți pentru dobândirea de bunuri și servicii în temeiul garantării de către stat a cursurilor lor⁸.

Moneda scripturală reprezintă moneda de cont utilizată în decontările fără numerar și este formată din disponibilități în conturi, cecuri, cambii.

Formele banilor:

a) *Banii primitivi* – nu produc alți bani decât într-o formă limitată, deși au un rol esențial în economie deoarece ei susțin cererea de consum;

b) *Banii bani* – surplusul banilor primitivi (capacitate limitată de a produce alți bani - depozitele bancare);

⁸ http://www.money.ro/dictionar/dictionar-juridic/moneda_fiduciara.html